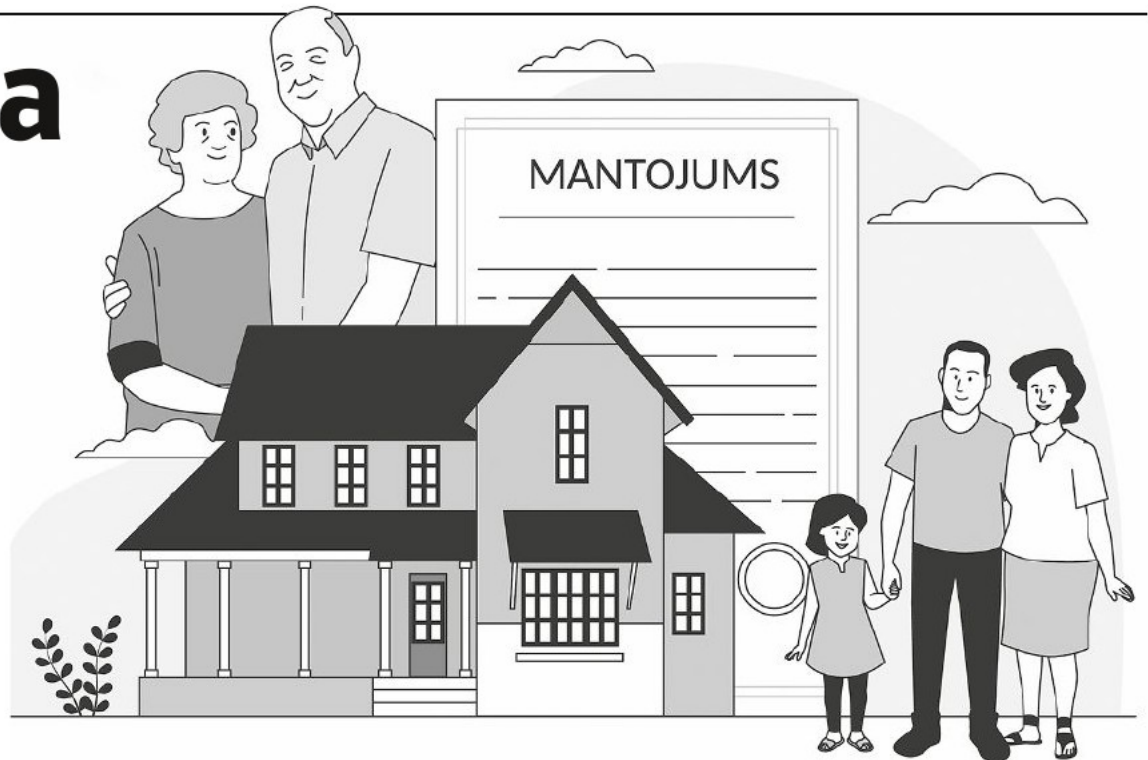

Vai mantojuma atstāšana ir jāplāno?

Santa Rubīna: “Ģimenes ir ļoti dažādas, un prakse rāda, ka strīds par vienu vienistabas dzīvokli Balvos var būt tikpat emocionāls un juridiski sarežģīts kā par vairākus miljonus vērtu savrupmāju Jūrmalā.”

MANTOJUMS. Reizēm līdz ar mantojumu, mantinieks manto arī parādus, un nereti tie ir lielāki kā mantas vērtība. “Piemēram, laimīgi manto dzīvokli. Rezultātā parādi ir lielāki kā dzīvokļa vērtība,” akcentē S. Rubīna. Šo problēmu var palīdzēt risināt inventāra tiesība - mantoju-

Apstājies un padomā - ko esi izdarījis, lai atvieglotu savu mantinieku dzīvi un nodrošinātu viņu labklājību nākotnē, rosina aizdomāties zvērinātu advokātu biroja “Sorainen” vadošā speciāliste, zvērināta advokāte Santa Rubīna. Vai ir kādas darbības, kas jāveic, lai iecerētais plāns strādātu? Varbūt tieši pretēji - nekā nav jādara, jo Civillikums nosaka mantošanas kārtību, un gan jau mantinieki paši tiks galā. Ja arī šobrīd atbilžu uz jautājumiem nav, pienāks brīdis, kad tādām būs jābūt.

Latvijā var mantot, pamatojoties uz Civillikuma noteikumiem, līgumu vai testamentu. “Ja mantojuma atstājējs neko iepriekš nav plānojis, Civillikums paredz, ka mantinieki tiks atrasti, pamatojoties uz tuvāko radniecības pakāpi, tas ietver arī adoptētos radniekus. Kā tas notiks, ir detalizēti atrunāts, un mantojums bez mantinieka nepaliks. Mantot uz likuma pamata gan var tikai radinieki un adoptētās personas, bet ne ļoti tuvi cilvēki, svaini, partneri. Tas jāņem vērā. Ja tomēr gribas ko atstāt neadoptētajam bērnam vai partnerim, vērts padomāt par testamentu vai mantošanas līgumu,” stāsta S. Rubīna.

Mantošanas līgumi Latvijā gan ir nestandarta risinājums. Specifika ir tāda, ka tiek panākta vienošanās starp mantojuma atstājēju un personu, kura mantos. Kad vienošanās panākta, to nevar atcelt vai mainīt bez mantojuma saņēmēja jeb nākamā mantinieka piekrišanas. Praksē tas var izrādīties izaicinājums, it īpaši situācijā, kad mantojuma atstājēja domas mainās. Problēmas var rasties arī gadījumos, kad mantojuma atstājējs apprecas un vēlas slēgt laulības līgumu, jo šajā situācijā līgumiskajam mantiniekam ir prioritāte pret laulāto un laulības līgumu. Tādēļ izvēloties slēgt mantojuma līgumu, jābūt ļoti pārliecinātam, skaidro S. Rubīna.

Kur glabāt testamentu?

Trešais mantošanas veids ir testaments. Tie var būt divu veidu -

pašrocīgi rakstīti vai taisīti pie notāra. Līdz 2014. gadam pastāvēja vēl trešais veids - testamentam pieaicināja divus lieciniekus. Šobrīd tādas iespējas vairs nav, tomēr, ja testaments tapis vēl pirms 2014. gada, tas ir spēkā. “Diezgan bieži saņemam jautājumus - rakstīt pašam testamentu vai doties pie notāra. Zelta atbildes nav, bet ir nianse, par kurām vērts aizdomāties. Pirmkārt, pašrocīgi rakstot testamentu, ir varbūtība, ka kāds no mantiniekiem var to apstrīdēt sākot, piemēram, ka tas nav mirušās personas rokraksts. Rokraksts var arī nebūt salasāms, un var rasties dažādas interpretācijas, ko mantojuma atstājējs patiesībā domāja. Otrkārt - kur glabāsies testaments un vai radinieki to spēs atrast,” teic S. Rubīna un piebilst, ka notāriem glabāšanā nodotiem testamentiem ir reģistrs.

Neatraidāmie mantinieki

Tomēr, gan sagatavojot līgumu, gan testamentu, jāņem vērā būtiska nianse - neatraidāmie mantinieki. “Pat tad, ja izdarīta izvēle visu novēlēt tuvam cilvēkam, vienalga, jāreķinās, ka likumā ir noteikta cilvēku grupa, neatraidāmie mantinieki, kuriem pienākas noteikta jūsu īpašuma daļa. Ja viņu intereses nav ņemtas vērā, viņiem ir tiesības prasīt atlīdzību naudas izteiksmē par to mantojuma daļu, ko viņi būtu tiesīgi saņemt. Neatraidāmie mantinieki ir laulātais un tuvākie lejupejie (bērni, mazbērni), ja nav lejupejo, tad laulātais un augšupējie (vecāki, vecvecāki),” skaidro S. Rubīna.

Ir arī iespēja atstāt legātu - novēlēt nevis visu mantojumu vai tā daļu, bet tikai atsevišķu priekšmetu. Turklāt legātam neseko parādi. “Tomēr situācijā, ja personai pieder tikai viens vērtīgs nekustamais īpašums, to nevar atstāt kā legātu, apejot neatraidāmos mantiniekus,” stāsta S. Rubīna.

No problēmām neizbēgt

Juristiem un advokātiem zināmi vairāki mīti saistībā ar mantošanu. “Cilvēkiem šķiet - ja man ir testaments, visas problēmas ir at-

risinātas. Jā, tas ir labs sākums, tomēr testaments esamība negarantē visu problēmu atrisinājumu. Spilgts piemērs ir Maligna gadījums. Testaments bija, bet bija vairākas problēmas. Pirmā problēma - sieva izteica pretenzijas, jo testaments neparedzēja viņas neatņemamo daļu, un tas bija pamats strīdam. Otrā - meitas, kas bija mantinieces, savstarpēji sastrīdējās. Radnieku savstarpējās attiecības ir ļoti svarīgs faktors, sastādot testamentu un domājot par mantošanas plānošanu. Trešā problēma - viena no meitām bija nepilngadīga, tādēļ vajadzēja iesaistīt viņas pārstāvi un bāriņtiesu. Neviena no šīm problēmām nav neatrisināma, un proaktīvi daļu varēja novērst,” norāda S. Rubīna.

Aktuāli ne tikai bagātajiem

Vēl kāds izplatīts mīts - šādas problēmas var skart tikai ļoti bagātus cilvēkus. “Tam nevar piekrist. Ģimenes ir ļoti dažādas, un prakse rāda, ka strīds par vienu vienistabas dzīvokli Balvos var būt tikpat emocionāls un juridiski sarežģīts kā par vairākus miljonus vērtu savrupmāju Jūrmalā. Tādēļ ir svarīgi par šiem jautājumiem domāt neatkarīgi no tā, kāds ir mantiskais stāvoklis,” teic speciāliste. Vēl kāda praktiska problēma - mantinieki bieži vien nezina, kas aizgājējam piederēja un kur atradās. “Nepastāv vispasaules īpašumu reģistrs, kurā norādīta visa aizgājēja manta. Aktīvi jāmeklē katrā valstī, un katrā informācijas iegūšanas process var atšķirties,” skaidro S. Rubīna un teic, ka ideālas formulas visiem gadījumiem nav, katram gadījumam ir savs risinājums un pieeja. “Mantošanas plānošanas jautājumi nav tikai stāsts par aktīvu pārdaļu, bet gan par labu attiecību saglabāšanu ģimenē un mantas saglabāšanu nākamajam paaudzēm,” norāda viņa. **AMZ**

Agita Bērziņa

AR KO SĀKT?

Saprast, kāda ir esošā situācija:

1. Kas jums pieder? Kādi aktīvi ir un kur tie atrodas, kurā valstī?
2. Kurām personām un mērķiem jūs to vēlaties atstāt? Ja radiniekiem, bērniem vai mīļotajam cilvēkam - vai bērni ir adoptēti un vai noslēgta laulība?
3. Kritiski izvērtēt - vai mantinieki paši spēs uzreiz pārvaldīt mantojumu? (Nepilngadīgi bērni, finansiāli neatkarīgi bērni, mantinieki, kurus business nekad nav interesējis)
4. Vai mantinieks zinās par testamentu?
5. Kā mantinieks uzzinās par jums piederējo mantu?

KAS IR DIGITĀLAIS MANTOJUMS?

Krišjānis Kaļāns, “Sorainen” jurista palīgs: “Vienotas definīcijas tam pagaidām nav. Mana interpretācija - tas ir jebkas, kas pastāv digitālā formātā un kam piemīt īpašumtiesības, lietošanas tiesības un pār to īstenojama juridiskā kontrole. Skan smagnēji, bet būtībā tas ir jebkas digitālā formātā, kas kādam pieder. Kādēļ tas ir svarīgi? Dzīvojam modernā

laikmetā, un vairāk nekā puse pasaules iedzīvotāju ikdienā lieto internetu. Tas nozīmē, ka neizbēgami paliks digitālais nospiedums. Cik liels tas būs, atkarīgs no katra paša. Runājot par mantojumu, vērts aizdomāties arī par to, ko atstāsim digitāli. Sfēra ir ļoti jauna, pagaidām tam nav nekāda regulējuma ne Latvijā, ne citās valstīs. Digitālais mantojums var būt finanšu aktīvi (kriptovalūta), radošie aktīvi (NTF, fotogrāfijas, videomateriāli, skaņdarbi), lietošanas licences (“Apple Music”, “Netflix”, E-grāmatas), sociālo mediju konti (“Facebook”, “Twitter”, “LinkedIn”), e-pasta konti (“Google”, “Bing”, “Yahoo”). Cilvēki arvien vairāk sāk interesēties, ko no tā, kas iegādāts internetā, var tālāk nodot un ko nē. Vienkāršās atbildes nav, tas atkarīgs no katras vietnes noteikumiem. Parasti reģistrējoties tos gan cītīgi neizlasa un visam piekrīt, taču tieši tur slēpjas atbilde, vai tas, ko nopērkam, mums pieder vai varam tikai lietot. Diezgan bieži dzirdam jautājumu - kas notiks ar manu sociālo tīklu profilu pēc nāves? Varianti ir vairāki - automātiski izdzēsīs, bet to var arī pārveidot par piemiņas profilu. Latvijas cilvēkiem gan nevienu tādu neesmu redzējis. Kā rīkoties? Vispirms ir vērts uzskaitīt un apkopot digitālo vērtību sarakstu. Kas un kur atrodas, un kā tam piekļūt. Viens no piemēriem - visu sarakstīt, ievietot aploksnē un nodot notāram ar nosacījumu, ka tikai pēc nāves tuvinieks tam var piekļūt. Tas nav domāts kā testaments, bet drīzāk instrukcija. Labs rīks ir arī paroloju pārvaldnieks - paroles salīdzinoši drošā veidā saglabājas un nepazūd. Trešā iespēja - visu informāciju uzticēt kādai tuvai personai. Tiesu prakse par digitālo aktīvu mantošanu vēl nav izveidojusās. Arī likumu grozījumi pagaidām nav plānoti, taču tas ir tikai laika jautājums - problēmas noteikti būs. Ideāli būtu vienots regulējums, piemēram, Eiropas līmenī. ASV atsevišķos štatos regulējumi ir, bet tie ir tikai sākuma stadijā.”